

Криза людини як відображення глобальних проблем людства

Вінницький національний технічний університет

Анотація *Охарактеризовано людину як відображення глобальних проблем людства, розглянуто глобальні проблеми сучасності та шляхи їх подолання.*

Ключові слова: *криза, глобальні проблеми, екологія, перенаселення, людство.*

Abstract *Characterized man as a reflection of global challenges, discussed global issues of our time and how to overcome them.*

Keywords: *crisis, global issues, ecology, overpopulation, humanity.*

Актуальність проблеми: Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації. Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину.

Сучасне людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, яке породило нові проблеми й виклики, загострило увагу до традиційних глобальних проблем.

Друга половина ХХ сторіччя характеризується глибокими соціально-економічними зрушеннями і початком науково-технічної революції, внаслідок чого вона стає часом формування проблем, яких раніше історія людства не знала. Річ не в тому, що до цього у світі не було труднощів та суперечностей екологічного, ресурсного, демографічного характеру тощо, – вони були й раніше. Але їхній масштаб та сутність зазнали серйозної якісної зміни – вони стали глобальними. Саме проблема людини є джерелом та фокусом усіх глобальних проблем сучасності, а також – ідеї сталого розвитку.

В сучасній літературі називають такі глобальні проблеми.

По-перше, проблема виживання людства. Вона постала в умовах небувалого в історії людства розвитку науки і техніки, особливо військової.

По-друге, екологічні проблеми. Визначення її як глобальної пов'язане з ситуацією глобального деструктивного впливу людини на біосферу, що призвело до глобальної екологічної кризи. Розв'язання цієї кризи - умова подальшого існування людського роду.

По-третє, як глобальну проблему визначають проблему збереження людської особистості. Ця проблема виявляє суть антропологічної кризи. Кризовий стан в існуванні людської особистості в сучасному світі пов'язаний з тим, що штучний світ, створений людиною відчужується від людини і тисне на неї.

Перелічені проблеми включають в себе безліч проблем глобального масштабу, зупинимось тільки на головних, тобто найбільш болючих на даний момент.

Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А. Печчеї та М.Ф.Реймерса, людина сама створила ці проблеми, "у ній всі початки і кінці". Якщо людина не зміниться, то ніщо не вбереже її від долі динозаврів. Дослідники свідомі того, що глобальні проблеми -найважливіші. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна.

Ауреліо Печчеї, перший президент Римського клубу, вчений, що дуже багато зробив для формування та самоусвідомлення глобалістики, визначив докорінну причину глобальних змін гранично чітко – зміна становища людини у світі. "Якщо раніше вона була не більш ніж однією з багатьох живих істот, що мешкають на планеті, то тепер людина перетворила її у свою неподільну імперію". Один із підрозділів своєї відомої праці він так і назвав – "Глобальна імперія людини". А.

Печей глибоко усвідомлював усю небезпечність такого становища: “Тепер, уперше в історії, з’явився новий потужний фактор, який необхідно брати до уваги, розмірковуючи про долю людства. Цей фактор – величезна та постійно зростаюча матеріальна могутність самої людини. Ця могутність зростає по експоненті, рік за роком акумулюючи сили для подальшого росту. Однак розвиток цей вищою мірою сумнівний та неоднозначний, тому що він може послужити на благо людини лише при розумному та стриманому до нього ставленні, при нерозсудливому ж його використанні людині загрожує непоправна катастрофа”. Звернімо увагу: це було опубліковано 30 років тому, коли загроза навислої катастрофи була далеко не такою очевидною, як нині. Не перебільшуючи можна сказати, що і загроза ця зростає по експоненті разом із могутністю людства [1].

Розглянемо ширше саме екологічні проблеми. Усвідомлення екологічних проблем як глобальних починається десь с середини ХХ ст. Це означає, що людство почало усвідомлювати причину загрози руйнування природного середовища як середовища свого існування в власній техногенній діяльності. Так, за даними ООН, в атмосферу щорічно викидається 110 млн. т оксиду сірки, 180 млн. т оксиду вуглецю, 70 млн. т. неочищених отруйних газів, 500 тис. т. свинцю та інших отруйних речовин. Внаслідок техногенної діяльності, впливу отруйних речовин під загрозою знаходиться рівновага морських екосистем, в той час як саме морський фітопланктон продукує 80% кисню потрібного для існування життя на Землі. Однак кількість кисню в атмосфері щорічно зменшується на 10 млрд. т., в той час як промислове споживання його не залишається на тому ж рівні.

Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріалів призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилило антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини [2].

Ще однією глобальною проблемою є перенаселення планети.

Сучасна проблема перенаселення планети виникла в кінці ХХ століття. На початку нашої ери на Землі мешкало близько 100 мільйонів чоловік. Регулярні війни, епідемії, архаїчна медицина – все це не дозволяло населенню швидко рости. Позначка в 1 мільярд була подолана лише в 1820 році. Але вже у ХХ столітті перенаселення планети ставало все більш можливим фактом, так як кількість людей зростала в геометричній прогресії (чому сприяв прогрес і підвищення рівня життя). Сьогодні на Землі живе близько 7 мільярдів чоловік (сьомий мільярд був «набраний» всього за останні п'ятнадцять років). Якщо у 60-ті роки населення збільшувалося на 8 тис. за годину, у 80-ті – на 10 тис. осіб, то сьогодні приріст досягнув 12 тис. осіб за годину. Щорічний приріст становить 90 мільйонів. Подібна ситуація вченими називається демографічним вибухом. Прямий наслідок такого явища – перенаселення планети.

Але демографічна проблема не є однозначною і має дві, здавалося б, протилежні, сторони: з одного боку – перенаселення планети, з іншого – вимирання населення.

Перше стосується населення Землі в цілому. Демографи вважають, що Земля може витримати навантаження максимальної кількості населення не більше 10 млрд осіб. Основний приріст припадає на країни другого і третього світу, в тому числі на Африку, де збільшення народжуваності значущості обганяє економічний і соціальний розвиток.

За прогнозами, максимально допустимої цифри – 10 млрд осіб – буде досягнуто приблизно у 50-ті роки нашого століття. Є думки, що цього рівня буде досягнуто значно раніше. Отже, назріла гостра необхідність прийняття глобальних заходів з оптимізації демографічного процесу.

Іншим аспектом демографічної проблеми є вимирання населення в деяких регіонах. "Демографічний вибух", про який йшлося вище, спостерігається в малорозвинених країнах. В економічно розвинених країнах Європи відбувається процес прямо протилежний. Зменшується народжуваність, що призводить до неможливості забезпечення простої зміни поколінь.

Традиційні причини перенаселення планети полягають в релігійних і культурних традиціях деяких товариств Азії та Африки, де багатодітна сім'я є нормою для переважної числа жителів. У багатьох країнах забороняються засоби контрацепції і аборти. Велика кількість дітей не бентежить жителів тих держав, де злидні і бідність залишаються звичайною справою. Все це призводить до того, що в

країнах Центральної Африки на одну сім'ю в середньому припадає 4-6 новонароджених, навіть незважаючи на те, що батьки нерідко не можуть прогодувати їх

Існує кілька теорій про те, як впоратися з демографічною проблемою землі. Боротьба з перенаселенням планети може здійснюватися з допомогою стимулюючої політики. Вона полягає в соціальних змінах, що пропонують людям цілі і можливості, які здатні замінити традиційні сімейні ролі. Самотнім людям можуть бути надані переваги у вигляді податкових пільг, житла і т. д. Така політика збільшить кількість людей, які відмовилися від рішення укласти ранній шлюб. Для жінок необхідна система надання роботи та освіти, що дозволяють підвищити інтерес до кар'єри і, навпаки, знизити інтерес до передчасного материнства. Також необхідна легалізація абортів. Саме так може бути відкладено перенаселення планети. Шляхи вирішення даної проблеми включають в себе й інші концепції. Для багатьох звичайних людей перенаселення планети – міф, який їх безпосередньо не стосується, а на першому плані залишаються національні та релігійні традиції, згідно з яким багатодітна сім'я – єдиний спосіб жінки самореалізуватися в житті. До тих пір, поки в Північній Африці, Південно-Західній Азії та деяких інших регіонах світу не складеться розуміння необхідності суспільних змін, демографічна проблема залишиться серйозним викликом для всього людства.

Тож, підсумувавши все вищесказане, можна визначити такі передумови вирішення глобальних проблем:

— парадигмальний прорив у суспільній свідомості, нові концептуальні підходи до розуміння перспектив розвитку людства;

— переосмислення суті економічної безпеки держав, які реалізують різні моделі демократичного суспільства;

— досягнення консенсусу з питань, що стосуються головних контурів нового суспільного порядку в ХХІ ст.;

— синтез, взаємозбагачення і доповнення оцінок, стратегій і програм розвитку світового співтовариства, які висувуються різними країнами, науковими школами тощо;

— перегляд і перебудова системи міжнародних відносин на засадах загальнолюдських цінностей, пріоритетності розвитку творчого потенціалу людської особистості;

— формування нового світопорядку, створення єдиного механізму регулювання на глобальному рівні, міжнародних процедур і механізмів, які відповідають потребам забезпечення гідного майбутнього людства;

— об'єднання зусиль і ресурсів людства на основі усвідомлення важливості та невідкладності розв'язання глобальних проблем, єдності інтересів і спільної відповідальності перед майбутніми поколіннями [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. — К.: МАУП, 2004. — 216 с. — Бібліогр.: 208–213 с.
2. Мочерний С. В. Глобальні проблеми людства / С. В. Мочерний - Економічна енциклопедія: У 3 т. – К.: Видавн. центр “Академія”, 2000. – Т. 1. – С. 265–267.
3. Волкогонов О.Д. Приоткрывая завесу времени: о социальном предвидении будущего / О.Д. Волкогонов. — М., 1989. — 112 с.

Чернега Аліна Миколаївна, студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Науковий керівник: Головашенко Ірина Олегівна - доцент, кандидат філософських наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Chernega Alina M., a student group ECO-16m, the Institute of ecological safety and monitoring of environment, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Supervisor: Holovashenko Irina O. - Associate Professor, PhD Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.